

ВЫКАРЫСТАННЕ МЕТАДАЎ ПРАЕКТНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ Ў НАВУЧАННІ ДАШКОЛЬНІКАЎ З ЦЯЖКІМІ ПАРУШЭННЯМІ МАЎЛЕННЯ

Навуменка А.А.

БДПУ ім. М. Танка

Змяненне сацыяльна-эканамічных і сацыяльна-палітычных умоў жыцця дыктуе сучаснаму маладому пакаленню неабходнасць умець самастойна набываць новыя веды, выкарыстоўваць іх на практыцы для вырашэння разнастайных праблем, думаць самастойна і творча. Усё гэта звязана з пошукам, адаптацыяй і распрацоўкай новых эфектыўных тэхналогій, якія спрыяюць інтэлектуальнаму, фізічнаму, творчаму, маральнаму, сацыяльнаму развіццю дашкольнікаў, у тым ліку з цяжкімі парушэннямі мовы (ЦПМ). Навукоўцы і перадавыя практыкі ў лік такіх тэхналогій справядліва ўключаюць метады праектаў (А.В. Хутарской, В.У. Гузе, А.А. Петрыкевіч і інш.). Даследчыкі метаду праектаў адзначаюць, што ён эфектыўны не толькі ў працэсе школьнага навучання, але і ў вырашэнні адукацыйна-выхаваўчых задач у дашкольных установах, што пашырае межы яго прымянення (А. А. Петрыкевіч, Л.С. Кісялёва, Т.А. Даніліна і інш.).

Метады праектаў - гэта педагагічная тэхналогія, стрыжнем якой з'яўляецца сумесная з дарослымі дзейнасць дзяцей, у працэсе якой дзіця спазнае навакольны свет і ўвасабляе новыя веды ў рэальныя прадукты. *Праект* у дашкольнай установе - гэта арганізаваная педагогам і самастойна выкананая дзецьмі праца, накіраваная на дазвол *праблемнай* сітуацыі і якая завяршаецца стварэннем творчага прадукту [1; 2].

Перадумовай развіцця тэорыі і практыкі арганізацыі праектнай дзейнасці з'явіліся даследаванні М.М. Падд'якова ў галіне дзіцячага эксперыментавання. У рамках гэтых даследаванняў было ўдакладнена значэнне дзіцячай праектнай дзейнасці як самастойнай і калектыўнай творча завершанай працы, якая мае сацыяльна значны вынік. У аснове праекта ляжыць праблема, для яе вырашэння неабходны даследчы пошук у розных напрамках, вынікі якога абагульняюцца і аб'ядноўваюцца ў адно цэлае [3].

Інтэрактыўны характар праекта дазваляе ўключаць у яго разнастайныя формы і метады працы з дзецьмі, у тым ліку з ЦПМ, актуалізаваць іх веды і ўменні, атрыманыя ў розных галінах пазнання, наладжваць партнёрскія ўзаемаадносіны, развіваць камунікатыўныя здольнасці.

Годнасць метаду праектаў заключаецца ў тым, што ён дае дзецям з ЦПМ рэальнае ўяўленне аб розных баках вывучаемай аб'екта, яго ўзаемаадносінах з іншымі аб'ектамі і са асяроддзем пасялення. У праектаванні сучаснага дзіцяці прыцягвае сам працэс, магчымасць праявы самастойнасці і свабоды, рэалізацыі задум, магчымасць выбіраць і мяняць нешта самому.

Праектная дзейнасць з'яўляецца таксама сродкам інтэлектуальнага развіцця дашкольнікаў з ЦПМ, бо ўключае ў сябе актыўныя пошукі вырашэння задачы, вылучэнне праблем, рэалізацыю высунутай гіпотэзы ў дзеянні і пабудове даступных высноў. Неабходнасць даваць справаздачу пра ўбачанае, фармуляваць выяўленыя заканамернасці і высновы стымулюе развіццё гаворкі дзіцяці. Нельга не адзначыць станоўчага ўплыву метаду праектаў на эмацыйную сферу дзіцяці з ЦПМ, на развіццё яго творчых здольнасцяў, фарміраванне працоўных навыкаў і ўмацаванне здароўя за кошт павышэння агульнага ўзроўню рухальнай актыўнасці.

Выкарыстанне метаду праектаў, такім чынам, дазваляе ў дашкольнікаў з ЦПМ фармаваць камунікатыўныя, рэфлексійныя, пошукавыя (даследчыя), прэзентацыйныя ўменні, а таксама навыкі працы ў калектыве.

Нягледзячы на вялікую значнасць і карэктыйны патэнцыял, у навучанні і выхаванні дзяцей з ЦПМ метады праектаў выкарыстоўваецца вельмі рэдка, што тлумачыцца, з аднаго боку, адноснай яго навізнай і нетрадыцыйнай, а з другога боку, яго перанос у практыку сярэдняй адукацыі складае патрабуе адаптацыі з улікам асаблівасцяў дзяцей з ЦПМ.

Улічваючы асаблівасці маўленчай і пазнавальнай дзейнасці дашкольнікаў з ЦПМ, каардынацыя праектаў павінна заставацца гнуткай, а вядучая роля, несумненна, павінна належаць педагогу, які ажыццяўляе дапамогу ў выбары найбольш актуальнай і пасільнай для дзяцей задачы на пэўны адрэзак часу; падказвае, якія прадметы і матэрыялы можна выкарыстоўваць; плануе, якія заняткі, гульні і іншыя віды дзіцячай дзейнасці можна ўключыць у план-схему праекта; вызначае, каго можна прыцягнуць да ажыццяўлення адпаведных раздзелаў праекта.

Па тэматыцы і змесце ў працы з дзецьмі з ЦПМ можна выкарыстоўваць розныя тыпы праектаў па характары дамінуючай дзейнасці: пошукавы, гульнявой, практыка-арыентаваны, даследчы, творчы.

У аснове гульнявога праекта (напрыклад, «Цацкі - нашы лепшыя сябры») ляжыць гульнявая дзейнасць; а яго канчатковым вынікам з'яўляецца гульнявой комплекс, гульня-драматызацыі, сюжэтно-ролевая гульня.

Асноўнай дзейнасцю ў творчым праекце (напрыклад, «Як ствараецца прыгожая вопратка?») з'яўляецца творчая дзейнасць: мастацкая, тэатральная, музычная. Канчатковым вынікам тут могуць быць выставы, міні-музеі, дэфіле, святы, вернісажы, кірмашы і інш.

У аснове даследчых і пазнавальных праектаў (напрыклад, «Як знакі і сімвалы дапамагаюць людзям?») ляжыць збор інфармацыі і сістэматызацыя ведаў аб аб'ектах, з'явах навакольнай рэчаіснасці. Асноўная дзейнасць такога праекта - пазнавальна-практычная. Вынікам праекта могуць быць дзённікі назіранняў, наглядны матэрыялы, макет чаго-небудзь, часопіс, матэрыялы для дыдактычных гульняў, мультымедыяныя прэзентацыі.

Праца з дашкольнікамі з ЦПМ над праектамі ўключае некалькі этапаў [1]:

1. *Падрыхтоўчы*: выбар тэмы з улікам інтарэсаў дзяцей; распрацоўка плана; падбор прыкладнага зместу, форм, метадаў працы з дзецьмі; абмеркаванне плана з дашкольнікамі (абазначэнне дзіцячай мэты); выраб плана-схемы праекта; арганізацыя развіццёвай прадметнай асяроддзя.

На дадзеным этапе выхавальнік дапамагае дзецям вызначыць найбольш актуальную, і ў той жа час, пасільную для іх задачу на больш-менш працяглы адрэзак часу. Праводзіць папярэдняе заняткі ці серыю заняткаў (па неабходнасці), дзе можна было б дапамагчы дзецям выказаць хвалючую іх праблематыку і праявіць ініцыятыву. Таксама на гэтым этапе педагог праводзіць заняткі па планаванні, на якім першапачатковая ініцыятыва можа быць вырашчана да праекта. Абазначаюцца вынікі і крокі для іх дасягнення, а так жа канкрэтныя дзеянні.

Дзецям трэба падумаць, да каго прыйдзецца звярнуцца па дапамогу і параду, якія прадметы і прылады спатрэбяцца для выканання праекта, з якімі прадметамі трэба будзе навучыцца звяртацца.

2. *Асноўны*: падзел дзяцей на мікрагрупы; размеркаванне заданняў; арганізацыя сумеснай з педагогамі, бацькамі і дзецьмі пошукавай практычнай дзейнасці; дзейнасць мікрагруп (эксперыменты, назіранні, працоўная дзейнасць, мастацкая дзейнасць і г.д.).

На дадзеным этапе педагог праяўляе максімум актыўнасці, але не ў тым сэнсе, каб нешта рабіць за дзяцей. Ён падказвае, карэктую дзеянні дзяцей так, каб яны не былі збянтэжаны нейкімі няўдачамі, да якіх можа прывесці адсутнасць вопыту сацыяльнага ўзаемадзеяння. Асноўная задача педагога на дадзеным этапе не ціснуць, а заахвочваць і матываваць дасягненне вынікаў.

Тут важна ўлічыць асобныя характарыстыкі дзяцей з ЦПМ, сярод якіх значная роля належыць сацыяльнай актыўнасці. Важным момантам на гэтым этапе з'яўляецца

выкарыстанне традыцый, рытуалаў (крычалкі, агульная песня, нашэнне значкоў, эмблем, з'яўленне пастаяннага героя, казачнага персанажа і інш.).

3. *Завяршальны:* абмеркаванне спосабу афармлення праекта; абмеркаванне вынікаў праекта; афармленне і прэзентацыя вынікаў праекта; практычнае выкарыстанне вынікаў праекта.

Самы відовішчны момант, на які прыпадае найвышэйшая кропка эмацыйнага нападу, якая ўзмацняецца сацыяльнай значнасцю абранай тэмы - гэта абарона праекта. Педагог нагадвае дзецям і іх бацькам, для каго і для чаго ён ствараўся і навошта ён патрэбны. Форма абароны праекта заўсёды яркая, маляўнічая, цікавая і прадумана так, што дэманструе ўклад кожнага дзіцяці, бацькоў, педагога (напрыклад, дэфіле розных відаў адзення: для турыстычнага агенцтва, алімпійскіх гульняў, тэатра моды, казачнага балю і г.д.).

На завяршальным этапе асноўная задача педагога паказаць дзецям рэальную сацыяльна запатрабаваную выніковасць іх дзейнасці, прадэманстраваць, які шлях імі быў пройдзены, і якія адкрываюцца новыя магчымасці пераўтварэння дадзенага праекта ў наступныя праекты.

Праца над праектам, уключаючы дзейнасць педагога і дзяцей, размяркоўваецца па этапах праекта і можа быць прадстаўлена ў табліцы наступным чынам.

Размеркаванне дзейнасці педагога і дашкольнікаў з ЦПМ з улікам этапаў праекта

Этапы праекта	Дзейнасць педагога	Дзейнасць дзяцей
Падрыхтоўчы	Фармулюе праблему (мэта). (Пры пастаноўцы мэты вызначаецца і прадукт праекта). Ўводзіць у гульнявую (сюжэтную) сітуацыю. Фармулюе рабочую задачу. Дапамагае спланаваць дзейнасць.	Ўваходжанне ў праблему. Ўжывання ў гульнявую сітуацыю. Прыняцце задачы. Дадатак задач праекта.
Асноўны	Арганізуе сумесную дзейнасць. Ажыццяўляе практычную дапамогу. Накіроўвае і кантралюе ажыццяўленне праекта.	Аб'яднанне дзяцей у працоўныя групы. Размеркаванне амплау. Фарміраванне спецыфічных ведаў, уменняў, навыкаў.
Завяршальны	Абмяркоўвае вынікі праекта. Рыхтуе да прэзентацыі. Прэзентацыя.	Прэзентацыя праекта: выніковыя гульні-заняткі, віктарыны, тэматычныя забавы.

Ролю бацькоў дашкольнікаў з ЦПМ у праекце шматпланавай і разнастайнай. Бацька можа выступаць як саўдзельнік і арганізатар розных мерапрыемстваў дадзенай групы дашкольнай установы, як кампаньён дзіцяці ў вырашэнні праблемы, як прафесіянал у пэўнай сацыяльнай сферы, надзейны сябар і памочнік у пошуку інфармацыі, у зборы калекцыі, у правядзенні эксперыменту, ацэнцы таго, што адбываецца і г.д. Найбольш ярка ролю бацькоў выяўляецца ў дэманстрацыі канчатковага выніку: удзел у святах, выставах, прэзентацыях, афармленні фотаальбомаў, плакатаў, узбагачэнне гульнявога асяроддзя групы і да т.п. Пры гэтым у працы над праектам важна зацікавіць бацькоў сумеснымі справамі. Гэта могуць быць: даследчыя заданні, конкурсы сямейных газет, сямейных альбомаў і візітных картак, складанне пра сваё дзіця і сям'і, выпуск газет і часопісаў.

Да асноўных *патрабаванняў* у выкарыстанні метаду праектаў у працы з дашкольнікамі з ЦПМ можна аднесці:

- наяўнасць значнай у даследчым, творчым плане праблемы (задачи), якая патрабуе інтэграванай веда, даследчага пошуку для яе вырашэння;
- практычная, тэарэтычная, пазнавальная значнасць меркаваных вынікаў;
- самастойная (індывідуальная, парная, групавая) дзейнасць;
- структураванне змястоўнай часткі праекта (з указаннем паэтапных вынікаў);
- выкарыстанне даследчых метадаў: вызначэнне праблемы, якія вынікаюць з яе задач даследавання, вылучэнне гіпотэзы іх вырашэння, абмеркаванне метадаў даследавання, афармленне канчатковых вынікаў, аналіз атрыманых дадзеных, падвядзенне вынікаў, карэкціроўка, высновы.

У праекце выкарыстоўваюцца розныя формы і метады пазнання навакольнага свету: назіранні і экскурсіі, дзіцячае эксперыментаванне, эўрыстычныя гутаркі, мадэляванне, гульні і інш.

Для прыкладу разгледзім адзін з найбольш актыўных метадаў праектнай дзейнасці - дзіцячае эксперыментаванне. У ходзе *эксперыментавання* дзіця з ЦПМ вучыцца вылучаць гіпотэзу, ажыццяўляць пошук рашэнні і атрымліваць вынік. Гэта могуць быць эксперыменты з рознымі відамі тканін для адзення, даследаванні якасцяў прадметаў («Якія цацкі можна мыць, а якія не?»), З'яў («Якая вада больш чыстая?») і г.д. Або, вырашаючы *пазнавальна-практычныя задачы*, дзеці з ЦПМ вучацца ставіць пытанні і знаходзіць адказы, сумняваюцца, думаць крытычна, радавацца за ўдалае выкананне задання. Усё гэта павышае ўпэўненасць дашкольнікаў з ЦПМ у сваіх сілах, падахвочвае да новага пошуку.

Дзіцячае эксперыментаванне спрыяе вырашэнню наступных *задач*:

- фарміраванне дыялектычнага мыслення, г.зн. здольнасці бачыць разнастайнасць свету ў сістэме ўзаемасувязяў і ўзаемазалежнасцей;

- развіццё ўласнага пазнавальнага вопыту ў абагульненым выглядзе з дапамогай наглядных сродкаў (эталонаў, сімвалаў, умоўных намеснікаў, мадэляў);

- пашырэнне перспектывы развіцця пошукава-пазнавальнай дзейнасці дашкольнікаў шляхам уключэння іх у разумовыя, што мадэлююць і пераўтваральныя дзеянні;

- падтрыманне ініцыятывы, кемлівасці, дапытлівы, крытычнасці, самастойнасці;
- развіццё назіральнасці, уменне параўноўваць, аналізаваць, абагульняць;
- развіццё пазнавальнай цікавасці, устанаўленне прычынна-следчай залежнасці, уменні рабіць высновы;
- развіццё ўвагі, глядзельнай, слыхавога і тактыльнага ўспрымання;
- стварэнне перадумоў фарміравання практычных і разумовых дзеянняў.

Выключна важным для развіцця дашкольніка з ЦПМ з'яўляецца азнаямленне з з'явамі нежывой прыроды, з якімі ён сутыкаецца вельмі рана і імкнецца спазнаць іх. Аднак непасрэдна вопыт дзіцяці з ЦПМ у сілу асаблівасцяў яго пазнавальнай сферы не можа служыць матэрыялам для самастойнага абагульнення, аналізу з'яў, устанаўлення залежнасцяў паміж імі. З'явы, якія адбываюцца ў нежывой прыродзе, досыць складаныя і патрабуюць таго, каб дзеці ва ўзаемадзеянні з дарослым вучыліся ўсталёўваць найпростыя заканамернасці, сувязі і адносіны ў навакольным свеце. У гэтай сувязі, узрастае роля метаду эксперыментавання, які дазваляе дашкольніку з ЦПМ рабіць свае маленькія "адкрыцця" у працэсе пазнання прадметаў і з'яў навакольнага свету [4].

Чым разнастайней і больш інтэнсіўна пошукавая дзейнасць дзяцей з ЦПМ, тым больш новай інфармацыі ён атрымлівае, тым хутчэй і паўнавартасней ён развіваецца. У працэсе эксперыментавання слоўнік дзяцей узбагачаецца новымі словамі, якія пазначаюць новыя прыкметы, уласцівасці, з'явы і аб'екты. Важнай умовай авалодання прамовай дашкольніка з ЦПМ з'яўляецца наяўнасць цікавасці да прадметаў і з'яў, падтрымання іх актыўнасці ў працэсе назіранняў і практычных дзеянняў.

Е. І. Смолер пад метадам эксперыментавання разумее метады з'яўшчых дзейнасці, які забяспечвае магчымасць самастойнага знаходжання рашэння, пацверджання або абвяржэння ўласных уяўленняў, кіравання тымі ці іншымі з'явамі або прадметамі, які дазваляе выявіць схаваныя ад непасрэднага назірання сувязі і залежнасці [5]. Дзіцячае эксперыментаванне мае свае асаблівасці, якія адрозніваюць яго ад эксперыментавання школьнікаў. Галоўным адрозненнем можна назваць генетычнае сваяцтва дзіцячага эксперыментавання з гульні, а гэтак жа з маніпуляваннем прадметамі, якія служаць у дзяцей найважнейшымі спосабамі пазнання свету.

Любы дзіцячы эксперымент, на думку А. І. Івановай, мае наступную структуру або этапы:

1. Фармулёўка тэмы.
2. Фармуляванне задачы даследавання.
3. Прадумваннем методыкі эксперыменту.
4. Выслухвання інструкцый і крытычных заўваг.
5. Прагназаванне вынікаў.
6. Выкананне работы.
7. Захаванне правіл бяспекі.
8. Назіранне вынікаў.
9. Фіксаванні вынікаў.
10. Аналіз атрыманых дадзеных.
11. Словесны справаздачу пра ўбачанае.
12. Фармуляванне высноў [6].

Аналіз літаратуры па праблеме выкарыстання метаду эксперыменту ў працы з дашкольнікамі, а таксама ўлік асаблівасцяў дзяцей з ЦПМ дазволіў вызначыць некаторыя метадычныя рэкамендацыі па яго выкарыстанні ў карэкцыйна-педагагічнай працы з дашкольнікамі з ЦПМ:

- эксперымент павінен мець пакрокавую структуру, што палегчыць успрыманне матэрыялу дзецьмі; інструкцыя павінна быць выразнай, канкрэтнай, зразумелай дзіцяці;
- абавязковае суправаджэнне слоў педагога навочнасцю (макеты, узоры);
- жорстка не рэгламентаваць працягласць вопыту і не прытрымлівацца загадзя вызначанага плану;
- стымуляваць зносіны дзяцей адзін з адным (дзяліцца сваімі адкрыццямі, прамаўляць свае дзеянні ўслых);
- улічваць індывідуальныя асаблівасці дзяцей;
- дазваляць дзецям самастойна на практыцы пераканацца ў нявернасці сваіх здагадак, спецыяльна закладваць у методыку эксперыменту магчымасць здзяйснення памылкі;
- праяўляць шчырую цікавасць да любой дзейнасці дзіцяці, уменне бачыць за яго памылкамі працу думак, пошук уласнага рашэння;
- выхоўваць веру дзіцяці ў свае сілы, выказваючы апярэджае поспех ацэнку;
- выконваць правілы бяспекі;
- выхоўваць настойлівасць у выкананні задання, давядзенні эксперыменту да канца;
- заканчваць абмеркаванне па вырашаемай праблеме да з'яўлення прыкмет страты цікавасці ў дзяцей;
- падводзіць вынікі эксперыменту [4; 7].

Варта адзначыць, што дзіцяці з ЦПМ неабходна паступова ўцягваць у працэс эксперыментавання. Эксперыменты - не самамэта, а толькі спосаб азнаямлення дзяцей з навакольным светам, яны непрыкметна ўплятаюцца ва ўсе віды дзейнасці і складаюць з імі адзінае цэлае.

Метады эксперыментавання часцей за ўсё выкарыстоўваецца пры азнаямленні дашкольнікаў з ЦПМ з нежывой прыродай (тэмы «Вада», «Паветра», «Пясок») і можа

рэалізоўвацца ва ўсіх формах арганізацыі дзейнасці: на занятках, экскурсіях, шпацырах, працы ў кутку прыроды, на зямельным участку.

У ходзе праектнай дзейнасці вялікія карэкцыйныя магчымасці для старэйшых дашкольнікаў з ЦПМ нясе ў сабе таксама метады эўрыстычнай гутаркі. Эўрыстычная размова - пытальная-зваротная форма навучання, пры якой педагог не паведамляе гатовых ведаў, а ўмела пастаўленымі пытаннямі падахвочвае дзяцей на аснове ўжо наяўных ведаў, назіранняў, асабістага жыццёвага вопыту падыходзіць да новых паняццяў, высноў і правілаў [2].

Эўрыстычная гутарка прадугледжвае ўстанаўленне прычын разнастайных з'яў прыроды з дапамогай разваг. Такая гутарка будзе на наяўных у дзяцей ведах, атрыманых у працэсе назіранняў. Яна накіравана на паглыбленне ведаў пра ўзаемасувязі, якія існуюць у прыродзе, самастойнае рашэнне дзецьмі пазнавальных задач, развіццё прамовы- доказы.

Дзяцей з ЦПМ неабходна заахвочваць да выказвання сваіх здагадак аб прычынах назіранага з'явы, выбіраць спосаб рашэння пазнавальнай задачы, рабіць высновы і высновы.

Прымяненне метаду эўрыстычнай гутаркі для дзяцей з ЦПМ спрыяе:

- 1) узмацненню інтэлектуальнай актыўнасці на занятку,
- 2) глыбокага разумення вивучаемага матэрыялу,
- 3) развіццю мыслення,
- 4) развіццю гаворкі.

Калі казаць пра развіццё прамовы, то ў працэсе выкарыстання метаду эўрыстычнай гутаркі дзеці з ЦПМ вучацца думаць і адказваць на пытанні, аргументуючы свае выказванні, што пазітыўна ўплывае на развіццё нармальнай мовы, авалоданне складаназалежных канструкцыямі прапанов. Пытанні выхавацеля патрабуюць больш падрабязнага апісання ўбачанага, перажытага, падахвочваюць да выказвання адзнак, асабістага стаўлення да тэмы, якая абмяркоўваецца. Даючы разгорнуты адказ, дзеці ўжываюць для сувязі слоў саюзы (і, а, але, каб), разнастайную лексіку. Маўленчая дзейнасць дзіцяці ў гутарцы адрозніваецца ад размовы перш за ўсё ўнутраным праграмаваннем, абдумваннем свайго выказвання, большай адвольнасцю.

Вырашальнае значэнне для эфектыўнасці правядзення эўрыстычнай гутаркі мае правільны падбор, фармулёўка і пастаноўка пытанняў, якія з'яўляюцца галоўным «інструментам» гэтага метаду. У.Я. Гаібова вызначае наступную тыпалогію пытанняў, якія ўзнікаюць у ходзе эўрыстычнай гутаркі [8]:

- пытанні на ўдакладненне («Ці можаш ты прывесці прыклад?», «Можаш што-небудзь дадаць?»);
- пытанні на пошук прычын і доказаў («Чаму ты так сказаў», «Як ты думаеш?»);
- пытанні аб пункце гледжання і падыходзе («Ці можна паглядзець на гэтую праблему з іншага боку?», «Хто не згодны і хоча выказацца»);
- пытанні аб падтэксце і наступствах («Калі гэта адбудзецца, што яшчэ атрымаецца ў выніку? Чаму?»);
- пытанні аб пытаннях («Як мы можам гэта правесці?», «На гэтае пытанне лёгка адказаць ці складана? Чаму?»).

Сярод асноўных характарыстык эўрыстычнай гутаркі можна адзначыць наступнае:

- а) кожнае пытанне ўяўляе лагічны крок пошуку;
- б) усе пытанні ўзаемазвязаны;
- в) пошук працякае пры часткова самастойнай дзейнасці дзяцей пад кіраўніцтвам педагога: педагог накіроўвае шляху пошуку, а дзеці вырашаюць частковыя задачы, то ёсць крокі цэласнай задачы;
- г) пошук арыентаваны на атрыманне ведаў і спосабаў атрымання ведаў, альбо на доказ праўдзівасці апошніх;
- д) поспех пошуку забяспечваецца наяўнасцю запаса зыходных ведаў [8].

Асноўным умовай эфектыўнасці эўрыстычнай гутаркі з'яўляецца правільнае канструяванне пытанняў, бо ў гутарцы пытанне выхавацеля - гэта, па перавазе, пасільная праблемная падзадача, якая патрабуе рашэнні невялікай часткі праблемы, пастаўленай у пачатку размовы.

Асноўныя патрабаванні да пытанняў:

- пасільным;
- выразнасць фармулёўкі;
- накіраванасць фармулёўкі пытання на стымуляванне аргументаванага адказу дзіцяці;
- кожны наступны пытанне - лагічны працяг папярэдняга пытання, ці адказу дзіцяці;
- апора пытання на існуючы запас ведаў у дзяцей з выхадам за яго рамкі з мэтай атрымання новых ведаў;

- неабходнасць прайгравання засвоеных раней ведаў, як апоры ў далейшым пошуку. Ожна прапанаваць некаторыя метадычныя рэкамендацыі для правядзення эўрыстычнай гутаркі са старэйшымі дашкольнікамі з ЦПМ:

- } папярэдне скласці план, па якім будзе будавацца гутарка;
- } прадумаць серыю лагічных і ўзаемазвязаных эўрыстычных пытанняў;
- } фармуляваць пытанні такім чынам, каб яны былі даступныя і зразумелыя дзецям з ЦПМ;
- } не перарываць дзяцей пры адказах без неабходнасці;
- } прыцягваць да ацэнкі выказваных думак і іх слоўнага выкладу ўсіх дзяцей;
- } абавязкова выкарыстоўваць нагляднасць;
- } паэтапна абмяркоўваць і падводзіць вынікі эўрыстычнай гутаркі.

Такім чынам, выкарыстанне метаду праектаў уносіць новы падыход да пабудовы карэкцыйна-якая развівае працы з дашкольнікамі з ЦПМ, фармуе ў іх навыкі даследчай дзейнасці, развівае пазнавальную актыўнасць, самастойнасць, творчасць, камунікатыўныя здольнасці. Прымяненне пэўных метадаў праектнай дзейнасці (эксперыментавання, эўрыстычнай гутаркі) спрыяе рашэнню карэкцыйна-якія развіваюць задач, у тым ліку карэкцыі асаблівасцяў развіцця сэнсарнай, інтэлектуальнай сфер, актуалізацыі і замацаванню маўленчых навыкаў, сацыяльна-бытавога вопыту дашкольнікаў з ЦПМ. Акрамя таго, грунтоуючыся на асобасна-арыентаваным падыходзе да навучання і выхавання, метаду праектаў развівае пазнавальны інтарэс дашкольнікаў з ЦПМ да розных абласцяў ведаў, фармуе навыкі супрацоўніцтва, актыўнай даследчай і сацыяльнай пазіцыі дзяцей з улікам іх індывідуальных інтарэсаў, што паказвае на перспектыўнасць яго выкарыстання ў працы з дадзенай катэгорыяй дзяцей.

Спіс выкарыстанай літаратуры:

1. Петрыкевіч, А.А. Метад праектаў у адукацыі дашкольнікаў: дапаможнік для педагогаў устаноў, якія забяспечваюць атрыманне дашкольнай адукацыі / А.А. Петрыкевіч. - Мазыр: ТАА ВД «Белы Вецер», 2008. - 102 с.
2. Праектны метаду у дзейнасці дашкольнай устаноў: дапаможнік для кіраўнікоў і практычных работнікаў ДОУ / аўт.-склад .: Л.С. Кісялёва, Т.А. Данілаў і інш. - 2-е выд., Испр. і доп. - М.: АРКТИ, 2004. - 96 с.
3. Вяркса, Н.Е. Праектная дзейнасць дашкольніка: Бібліятэка праграмы: методыкі / Н.Е. Вяркса, А.Н.Вяркса.-М.: Мазіка - Сінтэз, 2008. - 112С.

4. Навуменка, О.А. Выкарыстанне метаду эксперыментавання пры азнаямленні з нежывой прыродай дашкольнікаў з цяжкімі парушэннямі маўлення / А.А. Навуменка // Спецыяльная адукацыя. - 2015. - №4. - С.52-55.
5. Смолер, Е. І. Эўрыстычнае развіццё ў адукацыйным працэсе дашкольнай установы // Е. І. Смолер. - Пралеска. - 2014. - № 2. - С.3-5.
6. Иванова, А. І. Методыка арганізацыі экалагічных назіранняў і эксперыментаў у дзіцячым садзе: дапаможнік для работнікаў дашкольных устаноў / А.І. Иванова. - М. : ГЦ Сфера, 2004. - С. 3-5.
7. Пераверзеву, А. Н. Што значыць эксперыментаванне для дашкольніка? / А. Н. Пераверзеву // Тэорыя і практыка адукацыі ў сучасным свеце: матэрыялы II міжнар. наву. конф. (Г. Санкт-Пецярбург, Лістапад 2012 г.). - СПб. : рэнамэ, 2012. - С. 51-54.
8. Гаібова, В.Я. Эўрыстычная гутарка як адзін з тыпаў дыскусіі / В.Я. Гаібова // Педагогіка. - 2008. - № 2.- С. 18-21.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ